

1.6.2020

Valtiovarainministeriölle

VN/10378/2019

Lausunto henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoja koskien henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraporttia.

Palta edustaa noin 2000 palvelualan yritystä ja yhteisöä eri palvelutoimialoilta. Toimitetun lausunnon huomiot ja arviot uudistuksen vaikutuksista perustuvat jäsenistön näkemyksiin.

Lausunto

Henkilötunnuksen uudistamista pohtinut työryhmä on jättänyt loppuraporttinsa, jossa ehdotetaan uudenmuotoisen henkilötunnuksen käyttöönottoa. Tunnus olisi sukupuoli- ja syntymäaikaneutraali. Väestötietojärjestelmään rekisteröidyille henkilöille luotaisiin uusi henkilötunnus vuoden 2023 aikana. Siirtymäkausi päättyisi vuonna 2027, jonka jälkeen väestötietojärjestelmän tietoja ja henkilötunnusta hyödyntävien tahojen olisi kyettävä käyttämään uutta henkilötunnusta. Siirtymäkauden päätyttyä ei nykyistä henkilötunnusta enää myönnettäisi lainkaan.

Palta suhtautuu esitykseen kriittisesti ja ehdottaa, että työryhmän työn pohjalta ei käynnistettäisi lainsäädäntötyötä hallituskauden aikana käynnissä olevan koronakriisin ja sen tuomien vaikutusten vuoksi. Selvityksessä ei ole huomioitu tai arvioitu riittävästi yksityiselle sektorille koituvia haasteita tai kustannustekijöitä. Lisäksi henkilötunnukseen tai sen käyttöön liittyviä ongelmia voidaan ratkaista muilla tavoilla, kun muuttamalla tunnuksen muodostamistapaa. Palta kannattaa kuitenkin asian jatkoselvitystyötä, erityisesti Suomessa (sähköisesti) asioivien ulkomaalaisten henkilöiden identiteetin hallinnan osalta.

Palta katsoo, että mikä tahansa muutos henkilötunnuksen muotoon aiheuttaa merkittävästi työtä tietojärjestelmien uudistamisessa ja muuttamisessa niin julkisissa kuin yksityisissä palveluissa. Lisäksi uudistus tarkoittaisi, että siirtymäajan jälkeen henkilöstön tai asiakkaiden ikä- ja sukupuolitieto tulisi kerätä organisaatioissa erikseen, jos se on tarpeellista. Rekisteritiedon hyödyntämisestä tilastoinnissa tulisi nykyistä suppeampaa tai haastavampaa, kun esimerkiksi sukupuoli- tai ikäjakaumia nyt saadaan nyt helposti kerättyä henkilötunnuksen pohjalta.

Uudistuksesta seuraisi se, että yritysten investoinnit tietojärjestelmiin ja digitaalisiin ratkaisuihin menisivät muutokseen, joka ei tuota tehokkuus- tai muita hyötyjä yrityksille. Yrityksissä on rajalliset resurssit tehdä kehittämistoimintaa, eikä ole perusteltua erityisesti kriisin ja siitä seuraavan taantuman vaikutusten takia ohjata panostuksia liiketoiminnan (eli palvelujen ja tuotteiden) kehittämisestä hallinnollisiin, ei välttämättömiin uudistuksiin.

Palta ei ole jäsenyritysten osalta kyennyt tunnistamaan hyötyä uudistuksesta esimerkiksi henkilöstön tai asiakkaiden identiteetin hallinnan parantumisen tai muiden mahdollisten hyötyjen osalta.

1.6.2020

Työryhmä esittää myös hyviä ja tarpeellisia ehdotuksia. Niille, joiden syntymäpäivä ei ole tiedossa, voitaisiin henkilötunnuksen päivämäärä laittaa joksikin muuksi kuin vuoden ensimmäiseksi tai viimeiseksi päiväksi. Tällä tavalla tunnuksia olisi tarjolla huomattavasti enemmän esimerkiksi siinä tapauksessa, että Suomeen tulisi merkittävä määrä paperittomia turvapaikanhakijoita. Lisäksi raportissa ehdotetaan, että henkilötunnuksen käyttöä ainoana tunnistautumisen välineenä esimerkiksi palvelu- ja rahoitussopimuksissa tulisi suitsia, mitä voi pitää kannatettavana ajatuksena. Samoin henkilötunnuksen turhaa käyttöä esimerkiksi printatuissa lomakkeissa, viranomaisdokumenteissa tai muissa yhteyksissä, missä se ei ole välttämätöntä, voitaisiin rajoittaa – viime kädessä vaikka lainsäädännöllä.

On tärkeää, että ulkomaalaisilla, jotka asuvat tilapäisesti Suomessa tai käyttävät rajan yli suomalaisia palveluita, on mahdollisuus käyttää palveluita sähköisesti. Nykyisellään esimerkiksi vahvan sähköisen tunnistamisen palvelut on kytketty henkilötunnukseen ja väestötietojärjestelmään. Siten voitaisiin jatkossa pohtia sitä, miten nykymuotoisen henkilötunnuksen myöntäminen ulkomaalaiselle voisi tapahtua helpommin ja joustavammin, tai vaihtoehtoisesti tulisi miettiä miten erilaisia keinotunnuksia yhdenmukaisesti käytetään ulkomaalaisen identifioinnissa ja osana sähköisiä palveluita ja tunnistautumista.

Työryhmän raportissa esitetään, että henkilötunnuksen myöntämiskynnystä voitaisiin alentaa siten, että väestötietojärjestelmään voitaisiin liittää tieto tunnistuksen tavasta, josta muodostuisi erilaisia luotettavuuden tasoja, riippuen miten henkilö on tunnistettu. Tämä voisi kuitenkin lisätä hallinnollista taakkaa ja tunnistamiseen liittyviä riskejä jouduttaisiin organisaatioissa tarkastelemaan uudelleen. Lisäksi oikeusturvan kannalta tilanne olisi epäselvä – millä tunnistuksen tasolla on oikeutettu tiettyihin palveluihin ja miltä pohjalta yksityisen sektorin palveluita voidaan turvallisesti tarjota erilaisissa tapauksissa?

Palta katsoo, että vahvaan sähköisen tunnistautumiseen (niin julkisiin kuin yksityisiin palveluihin) ja digitaalisen identiteetin hallintaan liittyvät kysymykset sekä suomalaisten että ulkomaalaisten osalta tulisi ratkaista erikseen, eikä niihin ymmärryksemme mukaan liity esteitä, jotka nousevat nykymuotoisesta henkilötunnuksesta.

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

Arvioidut kustannusvaikutukset

Finanssiala ry on esittänyt alustavan arvion, että kaikkien tietojärjestelmien uudistaminen tarkoittaisi miljardiluokan kustannuksia sekä julkiselle, että yksityiselle sektorille. Ficom ry:n lausunnon perusteella pelkästään telealalle uudistuksen kertakustannukset olisivat useita kymmeniä miljoonia euroja.

Laajemmin vaikutuksia yksityiselle sektorille voidaan arvioida tilitoimistosta saadun esimerkin mukaisesti: Tavanomaisessa palkkahallinnossa ihmisen nimen vaihtaminen esimerkiksi avioliiton myötä eri järjestelmiin maksaa noin 20-50 euroa. Kaikkien henkilötunnuksen vaihtaminen vaikuttaisi useampaan tietojärjestelmään ja ohjelmistoon, joten yksittäisen palkansaajan tasolla kustannus on moninkertainen. Tämän lisäksi on arvioitava järjestelmämuutokset yritysten asiakasrekistereihin (joissa henkilötunnus on keskeinen yksilöintiavain), joten kustannukset taas kertaantuvat.

1.6.2020

Muut vaikutukset

Aikataulu ja siirtymäajat

Palta esittää, että työryhmän työn pohjalta ei käynnistettäisi lainsäädäntötyötä hallituskauden aikana käynnissä olevan koronaviruksen ja sen yrityksille tuomien vaikutusten vuoksi.

Kunnioitavasti

Tatu Rauhamäki
Johtaja